

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до самостійної роботи
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 «Психологія»

ОДЕСА
ОНУ
2024

УДК 378.147(072)
M545

Укладач:

А. В. Курова, доктор психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

О. І. Кононенко, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Г. Б. Соколова, доктор психологічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та реабілітації ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендовано вченою радою факультету психології та соціальної роботи
ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 5 від 21 лютого 2024 р.*

M545 **Методика** викладання у вищій школі [Електронний ресурс] : електрон. метод. рек. до самост. роб. для здобув. другого (магістер.) рівня вищ. освіти спец. 053 «Психологія» / уклад. А. В. Курова. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2024. – 41 с. – 1 МБ.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» містять передмову, зміст самостійної роботи з дисципліни «Методика викладання у вищій школі», питання для самоконтролю знань, завдання, список літератури для роботи з науковими періоджерелами.

Методичні рекомендації допоможуть у засвоєнні теоретичних знань у сфері методики викладання у вищій школі, а також при оформленні робіт при самостійному виконанні завдань, при підготовці до практичних занять. Основною метою є допомога в опануванні теоретичними знаннями та практичними навичками з урахуванням нових досягнень методичної науки, перспективного досвіду роботи викладачів вищих навчальних закладів.

УДК 378.147(072)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1	
ПРАКТИКА ВИЩОЇ ШКОЛИ	7
Тема 1. Історія викладання психології у вищій школі	7
Тема 2. Сутність і мета Болонського процесу	10
Тема 3. Зміст психологічної освіти	13
Тема 4. Методи навчання психології	18
Тема 5. Перевірка й оцінка знань з психології	20
Тема 6. Реформа вищої школи в Україні	22
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2	
ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА В ОРГАНІЗАЦІЇ	
ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	24
Тема 7. Професійно-педагогічні й особистісні якості викладача вищої школи	24
Тема 8. Розробка навчальної лекції	27
Тема 9. Розробка практичного заняття	29
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗДОБУВАЧАМ	32
ЛІТЕРАТУРА	38

ПЕРЕДМОВА

Сучасні тенденції розвитку українського суспільства та зміни в політичній, економічній, екологічній та соціальній сферах зумовлюють актуальність та значущість даної дисципліни. Адже саме зараз необхідні докорінні зміни до якісної підготовки кваліфікованих кадрів, які б відповідали потребам сучасної особистості, які б сприяли інноваційним процесам, саморозвивалися та самовдосконалювалися.

Забезпечення професійних компетентностей в психолого-педагогічній, науково-дослідній та організаційно-управлінській діяльності відповідно до освітніх вимог сьогодення здійснюється на основі засвоєння інноваційних форм, методів та засобів навчання, які сприяють активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, розвитку їхніх розумових здібностей; вивчення педагогічного досвіду, ознайомлення з досягненнями науки та розроблення пропозицій щодо вдосконалення освітнього процесу, впровадження в педагогічну практику кращих досягнень науки; застосування інноваційних технологій реалізації змісту навчання.

Курс «Методика викладання у вищій школі» викладається здобувачам спеціальності 053 «Психологія» на першому курсі другого (магістерського) рівня вищої освіти, є обов'язковою компонентою в освітній програмі підготовки фахівців за спеціальністю 053 «Психологія». Навчальна дисципліна «Методика викладання у вищій школі» вивчає основні підходи та методи викладання навчальних дисциплін у вищій школі.

Має *міждисциплінарні зв'язки* з дисциплінами: соціальною психологією, психологією спілкування, психологією особистості, психологією управління тощо.

Метою курсу «Методика викладання у вищій школі» є формування у здобувачів основних уявлень про особливості і принципи викладання психології, сформувати в них методичні уміння і навички, необхідні для викладання психології та інших дисциплін у вищій школі.

Завдання дисципліни:

- оволодіння здобувачами психолого-педагогічним, методологічним і загальнокультурним змістом, необхідним для викладання «Психології» у різних вищих навчальних закладах;
- освоєння різних форм навчальних занять і методики їхнього проведення;
- одержання умінь розробки методичних, дидактичних і інших психолого-педагогічних матеріалів, необхідних для викладання психології;
- стимулювання творчого самовираження здобувачів освіти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- психологію навчання і навчальної діяльності;
- особливості організації навчання дорослих;
- специфіку викладання у вищій школі;
- методику викладання у вищій школі.

вміти:

- розробляти і проводити різні форми навчальних занять;
- планувати, розробляти й реалізувати різнопланові заходи щодо організації навчального процесу та до самостійної науково-дослідної діяльності;
- використовувати активні методи навчання, поглиблене знайомство з науковими психологічними теоріями та концепціями, що визначають спрямованість сучасних психологічних шкіл;
- організовувати та проводити навчально-виховний процес у вищій школі;
- ефективно організовувати педагогічне спілкування, поглиблене знайомство з сучасними підходами до розуміння творчості та сучасних методів дослідження обдарованої особистості.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів **наступних компетентностей:**

- Інтегральна компетентність

- Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.
- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
- СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.
- СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

- ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
- ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
- ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.
- ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ДИДАКТИКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Тема 1. Історія викладання психології у вищій школі

Мета: вивчити історію викладання психології у вищій школі, ознайомитися з основними психологічними та дидактичними категоріями. Висвітлити та дослідити основні функції та завдання методики викладання у вищій школі.

Методичні вказівки: при виконанні завдання здобувачам необхідно звернути увагу на те, що особливості освітнього процесу у закладі вищої освіти потребують від викладача єдності педагогічних знань та педагогічної дії. Основна ціль методичної підготовки – не самі по собі теоретичні знання, а знання як інструмент побудови ефективної педагогічної взаємодії в різноманітних умовах, які постійно змінюються.

Термінологічний тезаурус: освітній процес, зміст та функції навчального процесу, мета навчання, методика, форми та методи навчання, методи викладання, діяльність викладача, діяльність студента в освітньому процесі.

Питання для самоконтролю:

1. Визначте потребу психологічних знань для себе й оточуючих.
2. З'ясуйте основні цілі наукової психології, прикладної та методики викладання психології.
3. Охарактеризуйте мету та завдання методики викладання психології.
4. Порівняйте принципи навчання психології.
5. Проаналізуйте особливості викладання психології у вищій школі.
6. Визначте основні методи, форми та засоби викладання психології у вищому навчальному закладі.
7. Які постають вимоги до викладача психології у вищому навчальному закладі?

8. Назвіть етапи зародження і становлення викладацької діяльності у вищих навчальних закладах світу. Дайте загальну характеристику кожному етапу.
9. Назвіть перші університети. Яка загальна характеристика їх об'єднувала?
10. Яке розуміння у поняття «магістр», «доктор», «професор» вкладалося у середні віки? А зараз?
11. Розкрийте вклад Я. А. Каменського у становленні викладацької діяльності у вищих навчальних закладах.
12. Розкрийте суть сучасного етапу становлення викладацької діяльності у вищих навчальних закладах України.

Завдання: скласти опорний конспект з теми та заповнити таблицю нижче із власними прикладами, аналізуючи власні мотиви викладацької діяльності.

Рекомендації: опорний конспект використовується для наочного представлення навчального матеріалу в цілому, а також за окремими частинами, підкреслюючи структуру, основні та другорядні елементи, що необхідно для засвоєння дисципліни та підготовки до заліку.

Для адекватного засвоєння дисципліни рекомендовано, щоб опорний конспект відповідав наступним критеріям:

- обсяг – 2–3 сторінки формату А4 (в електронній або письмовій формі за вибором здобувача);
- повнота викладу змісту теми;
- наочність та лаконічність;
- структурованість матеріалу (розподіл на блоки);
- відтворення причинно-наслідкових зв'язків між смисловими блоками опорного конспекту.

Мотиви педагогічної діяльності

МЕТА: Зробити самооцінку ступеня вираження того чи іншого мотиву педагогічної діяльності за п'ятибальною шкалою:

№	Зміст оцінок	Бали				
		5	4	3	2	1
1	Інтерес до професії викладача					
2	Спілкування з викладачами					
3	Бажання спілкуватися з молоддю					
4	Можливість реалізувати себе творчо					
5	Потреба у самоосвіті					
6	Бажання навчати конкретному предмету					
7	Бажання присвятити себе вихованню молоді					
8	Бажання реалізувати свої педагогічні здібності					
9	Бажання внести будь-які зміни в освіту					
10	Бажання зробити кар'єру					
11	Бажання займатися науковою діяльністю					
12	Бажання розуміти людей					
13	Бажання продовжити сімейну традицію – бути викладачем					
14	Бажання бути схожим на улюбленого педагога					

Рекомендована література

1. Актуальні проблеми розвитку вищої освіти: навч.-метод. посіб. [За заг. ред. В. Стинської, Л. Прокопів] / Авт. кол.: Стинська В. В., Прокопів Л. М., Завгородня Т. К. та ін. 2021. 430 с.
2. Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М. Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. 312 с.
3. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид. 2, доповнене. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.
4. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
5. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.

7. Нагаєв В. М., Портян М. О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В. М. Нагаєв, М. О. Портян. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
8. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко та ін.; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
9. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано–Франківськ, 2022.180 с.
10. Якимова Л. М. Методика викладання фахових дисциплін у ЗВО: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях : навч. посібник. Чернівці Технодрук, 2019. 177 с.
11. Kurova A. & all. Organizational and Economic Aspects of Improving the Process of Managing the Educational Activities of a Higher Education Institution in the Conditions of the Socio-Economic Development of the Country. *Review of Economics and Finance*, 2023, 21(1). Pp. 642–646. (Scopus).

Тема 2. Сутність і мета Болонського процесу

Мета: ознайомитися з основними поняттями положеннями Болонської декларації. Звернути увагу на зміни, які відбулися після підписання документу.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на те, що сучасні вимоги до фахівця стосуються не тільки його професійної кваліфікації, а й комплексу професійних та особистісних якостей. Професійна підготовка ґрунтується на принципах активного проблемного навчання з використанням методів і засобів, які здатні збагачувати знання здобувачів освіти, формувати творче, нестандартне мислення, розвивати пізнавальні інтереси.

Зверніть увагу на те, що методи навчання спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності здобувача освіти, посилення мотивації в навчанні, стимулювання розумової праці на основі індивідуального підходу до кожного здобувача освіти.

Термінологічний тезаурус: методи навчання, форми навчання, засоби навчання, інтерактивні методи навчання, активні методи навчання.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте зміст поняття «метод навчання».
2. Проведіть порівняльний аналіз класифікацій методів навчання.
3. Види класифікацій методів навчання у вищій школі.
4. Надайте характеристику програмованих, проблемних та інтерактивних методів навчання психології.
5. Дайте характеристику основних груп активних методів групового навчання психології.
6. Як поділяються методи за джерелом отримання знань?
7. Яким методам сьогодні віддається перевага? Які Вам відомі?
8. Який взаємозв'язок методів навчання з формами організації навчання у вищій школі?
9. Які освітні завдання вирішують інтерактивні методи навчання?
10. Що являють собою освітні інновації?
11. В чому суть інноваційних методик викладання у ЗВО?
12. Які інноваційні методи є найбільш ефективними у викладацькій діяльності викладача?

Завдання для самоконтролю 1: Визначте сутність та мету форм організації навчання у вищій школі: лекції, практичні, семінарські, консультації, та заповніть таблицю:

№ п/п	Форма заняття	Методи
1	Лекція	
2	Практичне заняття	
3	Семінарське заняття	
4	Консультації	

Завдання для самоконтролю 2. Підготувати доповідь з теми: «Педагогічний метод – це.....». Обґрунтувати свою відповідь.

Рекомендації: для успішного представлення теми в усній формі у вигляді доповіді на занятті необхідно дотримуватися наступних рекомендацій:

Підготовку доповіді необхідно починати заздалегідь: вивчити літературу з теми, скласти план, продумати структуру та підібрати приклади.

Структура повинна мати такі елементи: вступ, основна частина та висновки.

У вступі необхідно обґрунтувати обрану тему доповіді, вказати актуальність проблеми та значення, зазначити мету доповіді, викласти історію питання.

В основній частині важливим є подання характеристики висвітленої проблеми та надати детальний і послідовний аналіз.

Висновки мають бути чіткими, лаконічними. Загальноприйнятим є повторення основної думки задля акцентування обраної теми, а у кінці підсумувати найбільш важливі положення.

Час виступу обмежений до 5–7 хвилин.

Рекомендована література

1. Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М. Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. 312 с.
2. Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид.2, доповнене. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.
3. Інноваційні методи проведення занять: метод. посіб. Автор-укладач Кожухар О.А. Чернігів, 2017. 124 с.
4. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
5. Каплінський В.В.Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
6. Кононенко О.І., Гудімова А.Х., Курова А.В. Сучасні тенденції та стратегії розвитку вищої освіти в Україні: аналіз реалізації. *Перспективи та інновації науки. Серія “Психологія”*. Вип. 9 (27). 2023. С. 232-244. (Фахове видання. Серія «Психологія»).

7. Нагаєв В.М., Портян М.О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В.М.Нагаєв, М.О. Портян. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
8. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О.І. Федоренко, В.О. Тюріна, С.П. Гіренко, С.М. Бойко, М.О. Котелюх, П.Д. Червоний, О.В. Медведєва; за заг. ред. О.І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
9. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано–Франківськ, 2022.180 с.

Тема 3. Зміст психологічної освіти

Мета: вивчити та ознайомитись з положеннями змісту психологічної освіти та його основними компонентами.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на те, що навчально-методична робота викладача спрямована на методичне забезпечення й удосконалення існуючих форм і видів занять зі студентами, упровадження сучасних педагогічних технологій, методів навчання.

Основними документами, що конкретизують зміст навчання, є навчальні та робочі навчальні плани, а також програми навчальних дисциплін та робочі програми. Програми навчальних дисциплін розробляються на підставі відповідних освітніх програм. Програми навчальних дисциплін, у тому числі всіх дисциплін, що пропонуються здобувачам освіти для вибору, мають бути затверджені не пізніше ніж за два місяці до початку нового навчального року. Програми навчальних дисциплін розробляються провідними науково-педагогічними працівниками профільних кафедр університету, відповідальність за їх розробку покладається на завідувачів кафедр.

Термінологічний тезаурус: методичне забезпечення навчальних дисциплін, нормативні документи програмно-методичного забезпечення, зміст освіти, освітня програма, навчальний план, навчальна програма, робоча програма, навчально-методичний комплекс дисципліни.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте зміст поняття «професійна компетентність педагога».
2. Визначте специфіку та структуру педагогічної діяльності.
3. Назвіть компоненти педагогічної діяльності у вищій школі.
4. Означте принципи і функції педагогічної діяльності вищої школи.
5. Компетентнісний підхід в освіті.
6. Методичне забезпечення навчальних дисциплін у ЗВО.
7. Нормативні документи програмно-методичного забезпечення.
8. Навчально-методичний комплекс дисципліни.

Завдання: підготувати презентацію з теми.

Рекомендації: презентація являє собою форму представлення матеріалу у вигляді наочних інформативних слайдів, які об'єднані тематикою та загальними принципами оформлення. Перевагою застосування презентацій є те, що поєднання різноманітних способів представлення інформації (текст, графічні елементи, таблиці, схеми тощо) значно підвищує повноту її сприйняття, а також дозволяє засвоїти матеріал за допомогою асоціацій.

Для успішного представлення теми в усній формі за допомогою презентації на занятті необхідно дотримуватися наступних рекомендацій:

Підготовку презентації необхідно починати заздалегідь: вивчити літературу з теми, скласти план, продумати структуру.

Структура повинна мати такі елементи: титульний слайд, вступ, основна частина, висновки та список використаних джерел.

На титульному слайді необхідно вказати назву закладу вищої освіти, факультету, тему презентації, прізвище та ініціали здобувача, курс, групу.

У вступі необхідно обґрунтувати обрану тему, вказати актуальність проблеми та значення, зазначити мету доповіді, викласти сутність питання.

В основній частині важливим є виклад змісту в єдності тексту, ілюстрацій та інших засобів графічної візуалізації інформації.

Висновки мають бути чіткими, лаконічними. Загальноприйнятим є повторення основної думки задля акцентування обраної теми, а у кінці підсумувати найбільш важливі положення.

Необхідним є вказати джерела цитування як тексту, так і ілюстрацій.

- Кількість слайдів 15–17.
- Час виступу обмежений до 7 хвилин.
- Обов'язково повинно бути єдине стильове оформлення презентації.
- Не рекомендується використовувати більш як два шрифти різного написання та застосовувати різні типи написання тексту (курсивом, підкресленнями і жирним шрифтом).
- На одному слайді може бути розміщений мінімальний закінчений обсяг інформації.
- На слайдах у текстових блоках необхідно розміщувати виключно текст, що вимагає точного відтворення (терміни, цитати, роз'яснювальні підписи до графічних елементів).
- На одному слайді рекомендовано поєднувати різнотипну інформацію (текст, ілюстрація, схема тощо).

Завдання до самостійної роботи 1: Зробити порівняльний аналіз знаннєвого та компетентнісного підходів до освітнього процесу. Визначити сутність та зміст сучасного освітнього процесу у вищій школі. Заповнити таблицю.

Порівняння	Знаннєвий підхід	Компетентнісний підхід
Цілі		
Підстави		
Принципи		
Організація освітнього процесу		
Технологічність		
Система оцінювання		

Роль викладача		
Роль студента		
Оцінка якості		
Модель підготовки		
Ключові слова		

Завдання до самостійної роботи 2: Визначити сутність основних нормативних документів програмно-методичного забезпечення освітнього процесу у вищій школі. Поєднати термін з його визначенням.

Термін	Визначення
Закон освіти	
Освітньо-професійна програма підготовки фахівців	
Освітньо-кваліфікаційна характеристика	
Державний стандарт освіти	
Навчальний план	
Навчальний графік	
Типова навчальна програма	
Робоча навчальна програма	
Календарно-тематичний план	

Визначення:

1. Інформаційно-розпорядчий документ, який визначає порядок і терміни проведення всіх видів навчальних занять у відповідності до навчального плану.
2. Тематика лекцій і практичних (семінарських) занять та строки проведення.
3. Основні вимоги до професійних якостей, теоретичних знань, виробничих вмінь та навичок фахівців, які відповідають визначеному освітньому рівню і необхідні для успішного виконання професійних обов'язків.

4. Нормативний документ, що визначає перелік і обсяг нормативних і вибіркових навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять і їх обсяг, графік навчального процесу, форми і способи проведення поточного і підсумкового контролю.
5. Нормативний документ, що визначає зміст дисципліни, компетентності та програмні результати вивчення дисципліни, методи аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи студентів, форми контролю знань, а також відповідні літературні джерела для досягнення високої продуктивності навчального процесу.
6. Науково обґрунтована система дидактичного і методичного оформлення процесу формування знань, вмінь і навичок, а також досвіду творчої діяльності особистості у відповідності з освітніми і кваліфікаційними рівнями.
7. Сукупність норм, що визначають вимоги до відповідного освітнього (кваліфікаційного) рівня.
8. Перелік нормативних вибіркових навчальних дисциплін із визначенням обсягу годин, відведених для їх вивчення, а також форм підсумкового контролю знань, вмінь та навичок студентів.
9. Виклад конкретного змісту дисципліни, послідовність її вивчення, організаційні форми навчання, форми і способи поточного і підсумкового контролю, літературні джерела і технічні засоби навчання.

Рекомендована література

1. Актуальні проблеми розвитку вищої освіти: навч.-метод. посіб. [За заг. ред. В. Стинської, Л. Прокопів] / Авт. кол.: Стинська В. В., Прокопів Л. М., Завгородня Т. К., Івано–Франківськ, 2021. 430 с.
2. Інноваційні методи проведення занять: метод. посіб. Автор-укладач Кожухар О. А. Чернігів, 2017. 124 с.
3. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
4. Каплінський В. В.Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
5. Кононенко О. І., Гудімова А. Х., Курова А. В. Сучасні тенденції та стратегії розвитку вищої освіти в Україні: аналіз реалізації. *Перспективи*

та інновації науки. Серія “Психологія”. Вип. 9 (27). 2023. С. 232–244. (Фахове видання. Серія «Психологія»).

6. Нагаєв В. М., Портян М. О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В. М. Нагаєв, М. О. Портян. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
7. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко та ін.; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.

Тема 4. Методи навчання психології

Мета: вивчити та ознайомитись з основними методами навчання психології, зокрема традиційними та інноваційними методами.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на те, що сучасний викладач закладу вищої освіти вміло поєднує як традиційне розуміння лекції, так і активно використовує інноваційні методи (проблемну лекцію, інтерактивну тощо).

Термінологічний тезаурус: лекція, методика підготовки та читання лекції, професійні якості лектора, прийоми активізації уваги студентів.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте поняття лекції як основної форми проведення навчальних занять у вищій школі.
2. Розкрийте етапи підготовки лекції.
3. Що таке навчальна наочність та її види?
4. Визначити основні вимоги до забезпечення грамотності мови.
5. Особливості методики підготовки та проведення лекції.
6. Критерії лекційного викладання.
7. Схематичний аналіз лекції.
8. З яких структурних компонентів складається лекція?
9. Визначити сутність кожного з етапів лекційного викладання.
10. Якими вміннями має володіти лектор?

Завдання для саморефлексії. Аналіз ситуативних завдань

1. Ви приходите на свою першу лекцію до старшокурсників, підходите до кафедри, а на тому місті, де кладуть конспект, написано: «Лекторе, роби свою справу мовчки». Ваші дії.
2. Ви проводите свою першу лекцію у ролі викладача ВНЗ. Всі студенти уважно слухають, крім одного. Його сонний погляд, нарешті, переростає у справжній сон, хлопець починає тихенько хропіти. Студенти переключають увагу на нього. Вас вже перестали слухати — чекають реакції. Якою ж вона буде?
3. Ви приходите на лекцію. Четверта пара. Студенти втомлені і зустрічають вас незадоволеними поглядами. Ваші дії.
4. Ви читаєте лекцію, а деякі студенти вам заважають (розмовляють, сміються). Як впоратись з ними?

Завдання для самоконтролю. Перегляньте три відеофрагменти, які взяті з американського фільму «У дзеркала два обличчя (The mirror has two faces)» – «погана лекція», «хороша лекція», «ідеальна лекція». Проаналізуйте ці відео та дайте відповіді на наступні запитання:

- Чому, на Вашу думку, відеофрагменти мають такі назви? Що про це говорить?
- Проаналізуйте, як викладач активізує увагу студентів на кожному відео?
- Які прийоми використовує викладач, щоб зберегти увагу студентів до змісту лекції?
- Які вміння та якості дозволяють викладачу забезпечити ефективність лекції?

Рекомендована література

1. Актуальні проблеми розвитку вищої освіти: навч.-метод. посіб. [За заг. ред. В. Стинської, Л. Прокопів] / Авт. кол.: Стинська В. В., Прокопів Л. М., Завгородня Т. К. та ін., Івано–Франківськ, 2021. 430 с.
2. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид. 2, доповнене. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.

3. Інноваційні методи проведення занять: метод. посіб. Автор-укладач Кожухар О. А. Чернігів, 2017. 124 с.
4. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
5. Кононенко О. І., Гудімова А. Х., Курова А. В. Сучасні тенденції та стратегії розвитку вищої освіти в Україні: аналіз реалізації. *Перспективи та інновації науки. Серія “Психологія”*. Вип. 9 (27). 2023. С. 232-244. (Фахове видання. Серія «Психологія»).
6. Нагаєв В. М., Портян М. О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В. М. Нагаєв, М. О. Портян. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
7. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О.І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С. М. Бойко та ін.; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О. В., 2020. 240 с.
8. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано–Франківськ, 2022. 180 с.
9. Якимова Л. М. Методика викладання фахових дисциплін у ЗВО: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях : навч. посібник. Чернівці : Технодрук, 2019. 177 с.

Тема 5. Перевірка й оцінка знань з психології

Мета: вивчити, за допомогою яких засобів відбувається перевірка знань з дисципліни та яким чином відбувається оцінювання знань на практичному або семінарському занятті.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на те, що необхідно завжди правильно визначити навчальні цілі до заняття; визначити, які саме методи навчання (пасивні, активні, інтерактивні) та контролю Ви будете використовувати під час кожного етапу заняття для реалізації зазначених цілей навчання.

Також необхідно ретельно прописати основний етап заняття з використанням того чи іншого методу навчання, обравши форму організації навчальної діяльності студентів (індивідуальну, парну, групову). Необхідно обов’язково чітко зазначити яку кількість балів може отримати здобувач за кожен вид завдання.

Термінологічний тезаурус: організаційні форми навчання у ЗВО, семінарські, практичні, лабораторні заняття, інноваційні заняття, проблемні ситуації, тренінгові вправи, ситуативні завдання.

Питання для самоконтролю:

1. Визначте поняття та особливості семінару як виду навчального заняття у вищій школі.
2. Сформулюйте методику підготовки та проведення семінарського заняття.
3. Що таке практичне заняття та його роль у навчально-виховному процесі підготовки майбутніх психологів?
4. Розкрийте методику підготовки та проведення практичного заняття.
5. Структура та методика проведення семінарського заняття.
6. Структура та методика проведення практичного заняття.
7. Як активізувати увагу студентів під час занять?
8. В чому полягає підготовка викладача до семінарських (практичних) занять?

Завдання: виконати практичне завдання з теми.

Продовжити речення. Обґрунтувати ваші думки:

1. Щоб практичні (семінарські) заняття у вищій школі приносили здобувачу реальну практичну допомогу, їх необхідно звільнити від ...
2. На практичних (семінарських) заняттях у вищій школі значно підвищиться мотивація студентів, якщо викладач буде ...
3. В мене ідея щодо проведення практичних (семінарських) занять з методики викладання у вищій школі...

Рекомендована література

1. Інноваційні методи проведення занять: метод. посіб. Автор-укладач Кожухар О. А. Чернігів, 2017. 124 с.
2. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
3. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.

4. Нагаєв В. М., Портян М. О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В. М. Нагаєв, М. О. Портян. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
5. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко та ін.; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
6. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано–Франківськ, 2022.180 с.
7. Якимова Л. М. Методика викладання фахових дисциплін у ЗВО: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях : навч. посібник. Чернівці : Технодрук, 2019. 177 с.
8. Kurova A. & all. Organizational and Economic Aspects of Improving the Process of Managing the Educational Activities of a Higher Education Institution in the Conditions of the Socio-Economic Development of the Country. *Review of Economics and Finance*, 2023, 21(1). Pp. 642–646. (Scopus).

Тема 6. Реформа вищої школи в Україні

Мета: вивчити та ознайомитись з Законом України «Про сучасну реформу вищої школи», звернути увагу на особливості системи вищої освіти України та актуальні реформи системи освіти у вищій школі.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на те, що одним з найважливіших понять є структура вищої освіти України та існуючі рівні підготовки спеціалістів в системі вищих навчальних закладів України.

Також при вивченні рекомендованої літератури особливої уваги потребує вивчення проблеми реалізації Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ ст.»).

Термінологічний тезаурус: закон, особливості системи вищої школи, рівні освіти, національна програма.

Питання для самоконтролю:

1. Які особливості методики викладання психології в системі сучасного психологічного знання ви знаєте?

2. Охарактеризуйте дисципліну «Методика викладання у вищій школі», вкажіть її мету та завдання.
3. Які особливості та принципи викладання психології ви знаєте?
4. Наведіть приклади методів, форм та засобів навчання.
5. Наведіть перелік вимог до викладача психології сучасного вищого навчального закладу України.

Завдання: підготуватися до тестування з теми.

Рекомендації: тестування – це завдання у вигляді запитань з чотирма варіантами відповіді, які спрямовані на визначення рівня засвоєння здобувачами теми.

Для успішного проходження тесту необхідно дотримуватися наступних рекомендацій:

- підготовку необхідно починати завчасно;
- необхідно вивчити означену тему за допомогою рекомендованих джерел або джерел за вибором здобувачів;
- необхідно визначити ряд понять, які необхідно засвоїти;
- необхідно проаналізувати, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми;
- для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу бажано скласти короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу;
- необхідно визначити проблеми в опрацьованому матеріалі, які недостатньо зрозумілі. З цими питаннями можна звернутися за консультацією до викладача.

Рекомендована література:

1. Актуальні проблеми розвитку вищої освіти: навч.-метод. посіб. [За заг. ред. В. Стинської, Л. Прокопів] / Авт. кол.: Стинська В. В., Прокопів Л. М., Завгородня Т. К. та ін. Івано–Франківськ, 2021. 430 с.
2. Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М. Основи педагогіки вищої школи / *Fundamentals of Higher School Pedagogy*: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. 312 с.
3. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид. 2, доповнене. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.

4. Інноваційні методи проведення занять: метод. посіб. Автор-укладач Кожухар О. А. Чернігів, 2017. 124 с.
5. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
6. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
7. Кононенко О. І., Гудімова А. Х., Курова А. В. Сучасні тенденції та стратегії розвитку вищої освіти в Україні: аналіз реалізації. *Перспективи та інновації науки. Серія «Психологія»*. Вип. 9 (27). 2023. С. 232–244. (Фахове видання. Серія «Психологія»).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Тема 7. Професійно-педагогічні й особистісні якості викладача вищої школи

Мета: вивчити та ознайомитись з основними компонентами професійної компетентності педагога: педагогічна діяльність, особистість педагога й педагогічне спілкування. Вивчити основи психолого-педагогічної діяльності викладача психології у вищій школі.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на те, що складає основні компоненти науково-методичного змісту педагогічної діяльності викладача психології та дослідити їхню роль у забезпеченні ефективності навчально-виховного процесу.

Під час вивчення літератури за темою рекомендовано звернути увагу на принципи і функції педагогічної діяльності, на основні професійно-особистісні характеристики викладача як елемента педагогічної системи.

Термінологічний тезаурус: професійна компетентність, педагогічна діяльність, особистість педагога, педагогічне спілкування, принципи і функції педагогічної діяльності, професійно-

особистісні характеристики, педагогічна майстерність, «кваліфікаційна характеристика», «модель фахівця», професіограма.

Питання для самоконтролю:

1. Проаналізуйте професійно-особистісні характеристики викладача як елемента педагогічної системи вищої школи.
2. Розкрийте суть педагогічної майстерності та її структури.
3. Визначте суть та умови ефективності педагогічного спілкування.
4. Що таке бар'єри спілкування та як їх подолати викладачу?
5. Проведіть порівняльний аналіз основних стилів викладання.

Завдання. Підготувати доповідь-реферат за темою.

Рекомендації: реферат – детальний теоретичний огляд обраної теми, представлений у вигляді доповіді з дотриманням структури.

Розширений, або зведений (за декількома джерелами, оглядовий) реферат містить відомості про певну кількість робіт з однієї теми, викладених у вигляді добре структурованого тексту.

Реферат — перший ступінь на шляху освоєння навиків проведення науково-дослідної роботи, оскільки він є однією з початкових форм подання наукових результатів письмово. Це робота теоретичного характеру із джерелами інформації по аналізу, порівнянню і узагальненню даних, одержаних іншими дослідниками обраної теми. Важливо, що в процесі написання реферату формується власний погляд на проблему.

Для успішного представлення теми у вигляді реферату необхідно дотримуватися наступних рекомендацій:

- Підібрати та опрацювати підібрану літературу з теми.
- Скласти план реферату.
- Систематизувати опрацьований матеріал відповідно до плану.
- Надати власний критичний аналіз та зробити висновки.
- Оформити реферат за наступною структурою: титульний аркуш, зміст, вступ, основний зміст, висновки, список використаних джерел, додатки (за наявності).

На титульному аркуші повинні бути зазначенні: назва ЗВО, факультету та кафедри, на якій виконано роботу, прізвище, ім'я та

по батькові студента, курс і група, назва і вид роботи (реферат), дані викладача, місто і рік виконання роботи.

Зміст повинен містити перелік всіх без винятку заголовків роботи із зазначенням сторінок.

У вступі повинно бути висвітлене обґрунтування вибору теми, зокрема: актуальність, сучасні підходи до розв'язання проблеми; наявність різних точок зору; мета і значущість теми.

У основному змісті повинно бути висвітлено: сутність проблеми або виклад об'єктивних наукових відомостей; критичний огляд літератури; висновки.

У списку використаних джерел повинен бути наданий перелік використаної літератури в алфавітному порядку з повним бібліографічним описом джерел та нумерацією. При цьому в нього включається лише та література, на яку було зроблено посилання в тексті або витримки, з якої вони цитувалися. Список використаних джерел має бути оформлений згідно з ДСТУ 8302:2015.

У додатки включається другорядний матеріал, наприклад, анкети, великі схеми, таблиці тощо.

- Обсяг реферату – 12-15 сторінок формату А4.
- Шрифт Times New Roman, кегль 14, міжстроковий інтервал – 1,5, всі поля – 2 см.

Рекомендована література

1. Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М. Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. 312 с.
2. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид. 2, доповнене. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.
3. Інноваційні методи проведення занять: метод. посіб. Автор-укладач Кожухар О. А. Чернігів, 2017. 124 с.
4. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
5. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.

6. Нагаєв В. М., Портян М. О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В. М. Нагаєв, М. О. Портян. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
7. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко та ін.; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О. В., 2020. 240 с.
8. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано–Франківськ, 2022.180 с.
9. Якимова Л. М. Методика викладання фахових дисциплін у ЗВО: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях : навч. посібник. Чернівці : Технодрук, 2019. 177 с.

Тема 8. Розробка навчальної лекції

Мета: вивчити та ознайомитись з основними правилами організації та проведення лекційного заняття, акцентуючи увагу на методиці її підготовки і проведення. Вивчити види лекцій: традиційні та інноваційні лекції. Дослідити основні функції лекційного заняття.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на основні принципи підготовки до лекційного заняття. Особливе місце займає саме методична розробка навчальної лекції, обґрунтування вибору теми лекції, а також форма організації і її зміст.

Вивчаючи літературу, рекомендовано звернути увагу на основні етапи підготовки до лекційного заняття, зафіксувати структуру тексту лекції та її композиційну побудову.

Термінологічний тезаурус: лекція, традиційна лекція, інноваційна лекція, проблемна лекція, функції лекції, структура лекції, розробка заняття.

Питання для самоконтролю:

1. Довести, яким чином реалізується спрямованість навчання на мету освіти.
2. Перелічити основні етапи підготовки до лекційного заняття.
3. Надати характеристику структурі тексту лекції.
4. З чого складається композиційна побудова лекції?

5. Охарактеризувати підготовку наочних матеріалів до лекційного заняття.
6. Які є вимоги до грамотності мови викладача.
7. Іміджеві характеристики лектора.

Завдання: підготувати аргументоване есе за темою «Основні принципи підготовки до лекційного заняття.».

Рекомендації до написання аргументованого есе:

Есе — це прозовий текст невеликого обсягу, у якому автор чи авторка виражає особисті думки, погляди, враження та міркування з проблемного питання.

Вимоги до аргументованого есе:

- обсяг — 1–2 сторінки тексту (120–200 слів);
- кожен абзац есе розкриває одну думку;
- есе не має містити нічого зайвого, має нести лише інформацію, необхідну для розкриття ідеї есе, власної позиції автора;
- есе відрізняється чіткою композиційною побудовою, має бути логічним за структурою.
- текст має містити переконливе аргументування порушеної проблеми.

Аргументоване есе — це есе, у якому автор погоджується або не погоджується в проблемному питанні та пропонує підтвердження своєї думки.

Воно складається з:

1. Тема – проблемне питання, відповідь на яке автор чи авторка дає у тексті.

2. Теза – коротко й чітко сформульована основна думка есе, позиція автора чи авторки в проблемному питанні.

Аргументи – докази, підтвердження та переконання щодо проблемного питання.

Аргументів в есе має бути як мінімум два. Їх рекомендовано оформлювати чітко.

Кожен з аргументів потрібно починати з абзацу та зі слів «по-перше», «по-друге».

Висновок в есе – це підсумок сказаного, коротко зібрані разом теза та аргументи.

Рекомендована література:

1. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид. 2, доповнене. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.
2. Інноваційні методи проведення занять: метод. посіб. Автор-укладач Кожухар О. А. Чернігів, 2017. 124 с.
3. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
4. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
5. Кононенко О. І., Гудімова А. Х., Курова А. В. Сучасні тенденції та стратегії розвитку вищої освіти в Україні: аналіз реалізації. *Перспективи та інновації науки. Серія “Психологія”*. Вип. 9 (27). 2023. С. 232–244. (Фахове видання. Серія «Психологія»).
6. Нагаєв В. М., Портян М. О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В. М. Нагаєв, М. О. Портян. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
7. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко та ін; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.

Тема 9. Розробка практичного заняття

Мета: вивчити та ознайомитись з основними вимогами до методичної розробки семінарського та практичного заняття. Вивчити основні дидактичні цілі проведення семінарського/практичного заняття, ознайомитись з основними функціями та класифікацією практичних занять.

Методичні вказівки: здобувачам необхідно звернути увагу на те, з чого починається методична розробка семінарського та практичного заняття.

Рекомендовано приділити увагу основним дидактичним цілям проведення семінарського заняття, вивчити його основні функції та

структуру, основні етапи підготовки та проведення практичних занять. Основну увагу приділити вимогам, що висуваються до практичних занять.

Термінологічний тезаурус: семінарське заняття, практичне заняття, дидактична мета, організаційні вимоги, методична розробка.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте методику підготовки та проведення практичного заняття.
2. Структура та методика проведення семінарського заняття.
3. Структура та методика проведення практичного заняття.
4. Як активізувати увагу студентів під час занять?
5. В чому полягає підготовка викладача до семінарських (практичних) занять?

Завдання: підготувати доповідь з теми «Вимоги до організації практичного заняття».

Рекомендації щодо підготовки: для успішного представлення теми в усній формі у вигляді доповіді на занятті необхідно дотримуватися наступних рекомендацій:

- Підготовку доповіді необхідно починати заздалегідь: вивчити рекомендовану літературу з теми, скласти план, продумати структуру та підібрати приклади.
- Структура повинна мати такі елементи: вступ, основна частина та висновки.

У вступі необхідно обґрунтувати обрану тему доповіді, вказати актуальність проблеми та значення, зазначити мету доповіді, викласти історію питання.

В основній частині важливим є подання характеристики висвітленої проблеми та детальний і послідовний аналіз інформації, що подається.

Висновки мають бути чіткими, лаконічними. Загальноприйнятим є повторення основної думки задля акцентування обраної теми, а в кінці – підсумувати найбільш важливі положення.

- Час виступу обмежений до 7 хвилин.

Рекомендована література

1. Будник О. Використання методик змішаного навчання у закладі вищої освіти. *Обрії*. 2018. № 1 (46). С. 4–11.
2. Винославська О. В. Психологія та методика викладання фахових навчальних дисциплін у вищій школі. Комплекс навч.-метод. забезпечення для підготовки магістрів усіх спеціальностей / О. В. Винославська. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2016. – 73 с.
3. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид. 2, доповнене. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.
4. Інноваційні методи проведення занять: метод. посіб. Автор-укладач Кожухар О. А. Чернігів, 2017. 124 с.
5. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
6. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
7. Нагаєв В. М., Портян М. О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В. М. Нагаєв, М. О. Портян. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
8. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко та ін.; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
9. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано–Франківськ, 2022. 180 с.
10. Якимова Л. М. Методика викладання фахових дисциплін у ЗВО: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях : навч. посібник. Чернівці : Технодрук, 2019. 177 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗДОБУВАЧАМ З ВИВЧЕННЯ КУРСУ «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

Методичні рекомендації здобувачам під час роботи на лекційних заняттях

Основу теоретичного навчання здобувачів становлять лекційні заняття. Вони дають систематизовані знання про найскладніші та актуальні проблеми педагогічного процесу та методики викладання у вищій школі, тощо.

На лекційних заняттях особлива увага приділяється не тільки засвоєнню здобувачами досліджуваних питань, але і стимулюванню їх активної пізнавальної діяльності, творчого мислення, розвитку наукового світогляду, професійно-значущих властивостей і якостей. Лекції з навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі» проводяться, як правило, як проблемні у формі діалогу (лекції-дискусії, з використанням інтерактивних технологій).

Задля полегшення сприйняття, розуміння та запам'ятовування матеріалу, що викладається, надаються додаткові пояснення із наведенням прикладів, висвітлюються наявні міждисциплінарні зв'язки з іншими галузями психологічної науки: психологією особистості, загальною психологією, віковою психологією тощо.

Навчаючись на лекційних заняттях, здобувачі повинні уважно слухати викладача, рефлексувати разом із ним над проблемними питаннями, мислити, домагатися розуміння досліджуваного предмета, застосування знань на практиці задля вирішення навчально-професійних завдань у майбутній діяльності. Здобувачі повинні уважно та сумлінно конспектувати та нотувати почутий матеріал, вести та постійно оновлювати тезаурус.

У випадку нерозуміння будь-якої частини питання, що вивчається, варто поставити запитання викладачу в установленому порядку. В процесі роботи на лекційних заняттях необхідно

синхронно фіксувати у власних конспектах схеми, таблиці та рисунки, які коментує та пояснює викладач. Лекційне заняття є змістовною, проблемною, діалоговою, цікавою та ефективною формою проведення навчального заняття, відрізняється новизною розгляду навчальних питань.

Здобувачам вищої освіти, що вивчають курс «Методика викладання у вищій школі», рекомендується розширювати, поглиблювати, закріплювати засвоєні знання під час самостійної роботи, особливо при підготовці до семінарських занять, ознайомлюватися та конспектувати не тільки обов'язкову, але й додаткову літературу.

Опрацювання лекційного матеріалу

Лекції слугують тим підґрунтям та інструментом, що спрямовують здобувачів у найбільш раціональному напрямі щодо вивчення навчальної дисципліни та надають йому знання в обсязі, необхідному для подальшого поглибленого вивчення навчальної дисципліни, роз'яснюють найбільш складні поняття та положення навчальної дисципліни.

Плідна робота здобувачів на лекціях є запорукою подальшого успішного оволодіння тими необхідними знаннями, що сприятимуть формуванню необхідного рівня знань та навичок.

На початку лекції викладач оголошує тему лекції, мету, план її проведення та необхідну навчальну літературу і нормативно-правові джерела. Крім того, посилання на наукову і спеціальну літературу, а також нормативно-правові джерела здійснюються викладачем в ході проведення лекції.

Тому, під час лекції здобувачі уважно слухають викладача, аналізують отриману інформацію, а також конспектують найбільш важливі та необхідні моменти лекції, що надається. В кінці лекції здобувачі можуть задати викладачеві питання щодо роз'яснення незрозумілих положень прослуханої лекції.

У системі різних форм навчально-виховної роботи особливе місце належить лекції, де викладач надає основну інформацію, навчає

розмірковувати, аналізувати, допомагає опанувати ключові знання, а також спрямовує самостійну роботу здобувача.

Зв'язок лекції і самостійної роботи здобувача розглядається в таких напрямках: лекція як головна початкова ланка, що визначає зміст і обсяг самостійної роботи здобувача; методичні прийоми читання лекцій, що активізують самостійну роботу здобувачів; самостійна робота, яка сприяє поглибленому засвоєнню теми на базі прослуханої лекції.

Перший етап самостійної роботи починається з процесу слухання і записування лекції. Правильно складений конспект лекції – найефективніший засіб стимулювання подальшої самостійної роботи здобувачів. Конспект – це короткий тезовий запис головних положень навчального матеріалу. Складання і вивчення конспекту – це перший етап самостійної роботи здобувача над вивченням теми чи розділу. Конспект допомагає в раціональній підготовці до семінарських занять, заліку, у визначенні напрямку і обсягу подальшої роботи з літературними джерелами.

Під час підготовки до наступної лекції здобувач повинен опрацювати матеріал попередньої лекції з використанням підручників та інших джерел літератури. На лекціях висвітлюють тільки основні теоретичні положення та найбільш актуальні проблеми, тому деякі питання виносяться на самостійне опрацювання.

Критерії оцінки опорних конспектів:

- вміння здобувача стисло визначати та фіксувати ключові позиції, основні поняття та концепти, які викладаються;
- продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.

Методичні рекомендації здобувачам під час роботи на семінарських заняттях

За найбільш складними проблемами навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі» проводяться семінарські заняття. Їх головним завданням є поглиблення та закріплення теоретичних знань у здобувачів, формування і розвиток у них умінь і навичок застосування знань для успішного вирішення прикладних психологічних завдань.

Семінарське заняття проводиться відповідно до плану. У плані вказуються тема, час, завдання семінарського заняття, тема доповіді та реферативного повідомлення, обговорювані питання. Описуються сценарії психологічних задач, тренінгів, ділових ігор, завдання для вирішення на занятті, список літератури, рекомендованої до семінарського заняття.

Підготовка здобувачів до заняття включає:

- завчасне ознайомлення з планом заняття;
- вивчення рекомендованої літератури і конспекту лекцій;
- підготовку повних і глибоких відповідей по кожному питанню, що виноситься для обговорення;
- підготовку доповіді, реферату, презентації за вказівкою викладача;
- завчасне рішення навчально-професійних завдань до заняття.

При проведенні семінарського заняття здобувачі не тільки відтворюють здобуті теоретичні знання, але й набувають і розвивають практичні вміння і навички, творче мислення, науковий світогляд, професійні уявлення і здібності.

Критерії оцінки семінарського завдання:

- самостійність та змістовність виконання завдання;
- ознайомлення з необхідною літературою;
- його відповідність поставленим цілям.

Методичні рекомендації здобувачам під час самостійної роботи

Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, і є невід'ємною складовою процесу вивчення конкретної дисципліни. Її зміст визначається робочою навчальною програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Методичні матеріали для самостійної роботи здобувачів повинні передбачати можливість проведення самоконтролю. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Обов'язковим елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни «Методика викладання у вищій школі» є самостійна робота здобувачів з науковими першоджерелами з питань психології, теорії та практики проведення наукових досліджень в галузі психології. Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від нормованих навчальних занять, тобто лекційних і семінарських занять (аудиторної роботи).

Основні види самостійної роботи, на які повинні звертати увагу здобувачі:

- вивчення лекційного матеріалу;
- робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка до дискусій та інших пропонованих викладачем завдань;
- складання реферату та підготовка доповідей;
- написання творчих есе;
- підготовка презентацій;
- виконання практичних завдань.

Підготовка до практичних занять розпочинається з опрацювання лекційного матеріалу. Здобувач повинен самостійно ознайомитися з відповідним розділом робочої програми, підготувати відповіді на контрольні запитання, які подані в програмі у певній послідовності згідно з логікою засвоєння навчального матеріалу.

Семінарські заняття збагачують і закріплюють теоретичні знання здобувачів, розвиваючи їх творчу активність, допомагають у набутті практичних навичок роботи за предметом навчальної дисципліни.

У процесі підготовки до семінарських занять самостійна робота здобувачів є обов'язковою частиною навчальної роботи, без якої успішне і якісне засвоєння навчального матеріалу неможливе. Це свідчить про необхідність керування самостійною роботою здобувачів з боку викладача завдяки проведенню цілеспрямованих організаційних і контрольних заходів.

У разі, коли здобувач не може самостійно розібратися в якомусь питанні, він може отримати консультацію у викладача (згідно з графіком проведення консультацій викладача кафедри соціальної психології). Добре організовані консультації дозволяють спрямувати самостійну роботу в потрібному напрямі, зробити раціональною і підвищити її ефективність.

Раціональна організація самостійної роботи вимагає вмілого розподілу свого часу між аудиторною і позааудиторною роботою. Виконання завдань із самостійної роботи є обов'язковим для кожного здобувача.

Фінальною формою самостійної роботи є підготовка до заліку. Вона базується на систематичному вивченні лекційного матеріалу, питань, розглянутих на семінарських заняттях, а також проблемних питань, досліджених самостійно, й вмінні логічно викладати їх сутність та відповідати на запитання.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Актуальні проблеми розвитку вищої освіти: навч.-метод. посіб. [За заг. ред. В. Стинської, Л. Прокопів] / Авт. кол.: Стинська В. В., Прокопів Л. М., Завгородня Т. К. та ін., Івано–Франківськ, 2021. 430 с.
2. Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М. Основи педагогіки вищої школи / *Fundamentals of Higher School Pedagogy*: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. 312 с.
3. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид. 2, доповнене. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.
4. Інноваційні методи проведення занять: метод. посіб. Автор-укладач Кожухар О. А. Чернігів, 2017. 124 с.
5. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
6. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
7. Нагаєв В. М., Портян М. О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / В. М. Нагаєв, М. О. Портян. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
8. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко та ін.; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О. В., 2020. 240 с.
9. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано–Франківськ, 2022. 180 с.
10. Якимова Л. М. Методика викладання фахових дисциплін у ЗВО: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях : навч. посібник. Чернівці : Технодрук, 2019. 177 с.

Додаткова

1. Будник О. Використання методик змішаного навчання у закладі вищої освіти. *Обрії*. 2018. № 1 (46). С. 4–11.
2. Винославська О. В. Психологія та методика викладання фахових навчальних дисциплін у вищій школі. Комплекс навч.-метод. забезпечення для підготовки магістрів усіх спеціальностей / О. В. Винославська. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2016. – 73 с.

3. Городжа Л. В. Наукова стаття: як написати та опублікувати у рейтинговому виданні. Методичні рекомендації. Київ: Ін-т електродинаміки НАН України. 2020. 48 с.
4. Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, адап.№ 37-38, ст.2004). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page> 9. Закон України «Про освіту»
5. Каплінський В. В. 100 складних ситуацій на уроках та поза уроками: шукаємо рішення. Навчальний посібник для майбутніх учителів / В. В. Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. – 80 с.
6. Кайдалова Л. Г., Науменко Н. В. Методика викладання у вищій школі: методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів вищої освіти. Харків, 2021. 46 с.
7. Ковальчук В. М. Науково-дослідницька діяльність майбутніх викладачів вищої школи. Збірник наукових праць.Переяслав-Хмельницький. 2018. С. 287–289.
8. Kurova A. & all. Organizational and Economic Aspects of Improving the Process of Managing the Educational Activities of a Higher Education Institution in the Conditions of the Socio-Economic Development of the Country. *Review of Economics and Finance*, 2023, 21(1). Pp. 642–646. (Scopus).
9. Кононенко О. І., Гудімова А. Х., Курова А. В. Сучасні тенденції та стратегії розвитку вищої освіти в Україні: аналіз реалізації. *Перспективи та інновації науки. Серія “Психологія”*. Вип. 9 (27). 2023. С. 232–244. (Фахове видання. Серія «Психологія»).
10. Методика викладання у вищій школі [Електронний ресурс]: електрон. метод. рекомендації до курсу «Методика викладання у вищій школі» для здобувачів другого (маг.) рівня вищої освіти спец. 053 «Психологія» / уклад. А. В. Курова. - Одеса, 2023. 47 с.
11. Прищак, М. Д., Залюбівська О. Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
12. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
13. Стинська В. Моделювання професійної діяльності майбутніх викладачів закладів вищої освіти. *Нові технології навчання*. 2020. Вип. 94. С. 321–326.
14. Стинська В., Яцишин З., Кліщ І. Компетентнісний підхід у вищій професійній освіті України. *Науковий часопис НПУ імені М.П Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Вип. 79. Том 2. С. 139–142.

Електронні інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова <http://lib.onu.edu.ua/>
2. Науковий журнал «Психологія та соціальна робота»
<http://lib.onu.edu.ua/psychologyua>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського <http://nbuv.gov.ua>
4. Національна психологічна асоціація <https://www.npa-ua.org/>
5. Українська психологічна асоціація <https://www.upa.guru>
6. World Health Organization <https://www.who.int/home>
7. American Psychological Association (APA) <https://www.apa.org/>

Навчальне видання

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до самостійної роботи
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 «Психологія»

Електронне практичне видання

Укладач:

Курова Анастасія Володимирівна

В авторській редакції

Затвердж. авт. 16.08.2024. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням
для читання файлів формату PDF.
Обсяг 1 МБ. Зам. № 2831.

Видавець і виготовлювач
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р.
65082, м. Одеса, вул. Університетська, 12, Україна
Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: druk@onu.edu.ua